

University of Groningen

Het nationalisme als zedelijk vraagstuk

Vreede, Ernst Anton Adriaan de

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1932

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Vreede, E. A. A. D. (1932). *Het nationalisme als zedelijk vraagstuk*. Paris.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

HOOFDSTUK III

DE TWEE POLEN EENER ZEDELIJKE ONTWIKKELING VAN HET NATIONALISME

Zooals wij reeds zeiden zien wij het nationalisme zeer zeker wel als een ethisch probleem. Dit is het al voor zoover wij aan de enkele personen invloed toekennen op het volksgeheel. Die invloed moge bij verschillende regeeringsvormen meer of minder groot zijn, zeer werkelijk of bijna illusoir zijn, hij mag zich uiten in het al of niet opgaan naar de stembus, hij mag geknecht worden door invloeden van overheerschers: hij is er. In zooverre is dus het nationalisme al terstond een zedelijk probleem, dat de enkeling zich zedelijk verantwoord moet over zijn nationalisme. Heden ten dage is het probleem van gemeenschap en enkeling wederom aan de orde. Dacht een vorige eeuw, dat de enkelingen zich schaarden tot een gemeenschap, thans krijgt men wederom oog voor het primaire der gemeenschap, die de enkelingen voortbrengt. Hoe het zij: ons antwoord zal er niet noemenswaard door beïnvloed behoeven te worden. Het persoonlijkheidsideaal moge op den achtergrond treden, de persoonlijke verantwoordelijkheid wordt niet opgeheven. Het gemeenschaps-ideaal moge zich terugtrekken: ook dan blijft er toch een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, waaraan geen deel der gemeenschap zich kan onttrekken. Deze gedachte dringt in den laatsten tijd wederom zeer duidelijk door. Om op theologisch gebied te blijven is tegenwoordig het vraagstuk der kerk weer sterk aan de orde, en ziet men die kerk als iets objectiefs, dat meer is dan het geheel der subjectieve leden dier kerk. Ook op ander gebied vertoonen zich deze gedachtengangen. Nemen wij de koloniale verhouding, dan leeft men sterk in het „wijbewustzijn”, zowel van Oostersche als van Westersche zijde. Men tracht te komen uit het atomistisch gevoel, dat een vorige periode kenmerkte, en allereuwe vindt nieuwe groepsvorming plaats.

Het moge dan een feit zijn, dat voor den enkeling het nationalisme reeds een zedelijk vraagstuk kan zijn. Juist in de groote conflicten van dezen tijd kwam dat duidelijker dan ooit naar voren. Men vroeg het zich af in de loopgraven-oorlog, en men vraagt het zich dagelijks af in het koloniale vraagstuk. „De persoonlijkheid ontstaat door de roeping”, placht Prof. GUNNING Jr. te zeggen. In de „Pneumatologische Fragmenten” van EBNER wordt aangetoond, hoe van de drie personen van het werkwoord de tweede het eerste ontstond. Het aangesproken worden met „gij” deed het „ik” als het ware ontstaan. Pas toen „gij” en „ik” er waren, kon men gaan spreken over den derden persoon: over „hij”¹⁾). Zoo is het ook in het groote verband van het leven der volken. Een volk wordt zich bewust van zichzelf door een ander volk: wij bemerkten het telkens opnieuw, ook in de geschiedenis. Maar de uitgegroeide volkspersoonlijkheid vraagt om meer. Het wil meer zijn dan een „Sehnsuchtsvolk”, het wil zijn een gebodsvolk. Tusschen dit verlangen en dit gebod liggen alle mogelijke variaties, van meer idealistischen en van meer messianistischen aard *). Maar men erkent een volk pas in zijn waarde, als men het aansprakelijk acht, en dan niet in naam van een contract of in naam van een cultuur, maar in hooger zin. Een nationalisme, dat naar die aanspraken niet wil luisteren, kunnen wij niet meer zedelijk noemen. Dit geldt voor Oost en West. Dit geldt voor het oude Europeesche nationalisme evengoed als voor het jonge japansche, chineesche, indische nationalisme, in de koloniale verhouding evengoed voor het leidende volk als voor het geleide volk; voor overwinnaars zoo goed als voor overwonnenen; voor het volk der Joden evengoed als voor de volkeren hunner vreemdelingschap; voor den bevrijden negerslaaf evengoed als voor de verdrukte nationaliteiten in Europa. Ja, ook daar waar het despotisme heerscht in welken vorm ook, daar blijft die aansprakelijkheid bestaan even goed als in een republiek. Immers: dit gebod-van-boven is dán alleen bindend als het absoluut is, als het niet afhangt van ras, klimaat, geschiedenis, omgeving, staatsvorm en karakter. Dit wil niet zeggen, dat het oordeel over de overtreders ervan steeds even zwaar zal zijn. Al het zoo juist genoemde, ras, klimaat, cultuur, kan dat oordeel verlichten of verzwaren. Wij spreken niet in negatieven zin over schuld, maar

*) Men denke bijvoorbeeld aan de rol, die DOSTOYEWSKI reeds aan het volk der Russen toebedeelde, van plaatsbekleedend te zullen lijden voor de rest van Europa.

in positieven zin van plicht. En dan is er geen verdeeling van plichten: allen, dus ook alle volken, moeten in één richting. Er is één doel. Verdeeling van krachten is mogelijk; in zooverre zou men de idee van een taakverdeeling toe kunnen laten. Dat is het waardevolle der synthese-gedachte. Maar de inhoud van die volstrekte aanspraak, die tot de volken komt, daarover kan niet onderhandeld worden. De moeilijkheid is echter juist: wat die inhoud is?